

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 369 din 4 iunie 2010

HOTĂRÂREA
din 6 decembrie 2007,
definitivă la 6 martie 2008,
în Cauza Bragadireanu împotriva României
(Cererea nr. 22.088/04)

În Cauza Bragadireanu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), statuând în cadrul unei camere formate din: domnul B.M. Zupančič, președinte, domnul C. Bîrsan, doamna A. Gyulumyan, domnul E. Myjer, domnul David Thór Björgvinsson, doamna I. Ziemele, doamna I. Berro-Lefèvre, judecători, și domnul S. Quesada, grefier de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu la data de 15 noiembrie 2007,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 22.088/04) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Alexandru Bragadireanu (*reclamantul*) a sesizat Curtea la data de 25 mai 2004, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamantul, care a beneficiat de asistență judiciară, a fost reprezentat de domnul A. Grigoriu, avocat exercitând profesia în București. Guvernul român (*Guvernul*) a fost reprezentat de agentul său, doamna B. Ramașcanu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul a invocat, în special, că menținerea sa în detenție, pe fondul gravelor sale probleme de sănătate, și față de calitatea îngrijirilor medicale primite în închisoare, a încălcat art. 3 din Convenție. De asemenea, el s-a plâns, în temeiul art. 6 din Convenție, că procedura penală desfășurată împotriva sa a fost injustă și a avut o durată prea lungă.

4. La data de 4 iulie 2006, Curtea a hotărât să comunice Guvernului plângerea de mai sus și să acorde prioritate oficială cererii, în baza Regulii 41 din Regulamentul Curții. În

temeiul prevederilor art. 29 § 3 din Convenție, Curtea a decis să analizeze în același timp fondul și admisibilitatea cauzei.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamantul s-a născut în anul 1954 și locuiește în București.

A. Procedura penală împotriva reclamantului

6. La data de 9 iunie 1993, reclamantul a fost reținut timp de 5 zile sub acuzația că și-a ucis concubina. La data de 14 iunie 1993, procurorul de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Giurgiu a dispus cercetarea reclamantului în stare de arest preventiv.

1. Analiza fondului de către instanțele interne

7. La data de 22 octombrie 1993, procurorul de la Parchetul de pe lângă Tribunalul Giurgiu l-a trimis în judecată pe reclamant pentru săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav, prevăzută de art. 176 lit. a) din Codul penal.

8. La datele de 4 aprilie, 10 octombrie, 28 noiembrie 1994, 9 ianuarie, 13 februarie și 15 mai 1995, în prezența reclamantului și a lui D.U., avocatul său ales, Tribunalul Județean Giurgiu a audiat diferiți martori. La data de 10 octombrie 1994, reclamantul a fost și el audiat. La data de 15 mai 1995, Tribunalul Județean Giurgiu a ascultat concluziile formulate de procuror, de partea civilă și de D.U. Ulterior, reclamantului i s-a dat dreptul la ultimul cuvânt.

9. Prin Sentința din 29 mai 1995, Tribunalul Județean Giurgiu l-a găsit pe reclamant vinovat de săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav și l-a condamnat la 20 de ani de închisoare. Instanța și-a întemeiat sentința pe depozițiile martorilor, pe declarațiile și comportamentul reclamantului și pe rapoartele medicale referitoare la moartea victimei. La data de 16 februarie 1996, sentința a fost confirmată, în urma apelului reclamantului, de către Curtea de Apel București, care a analizat dovezile prezentate de reclamant și de I.C., avocatul acestuia.

10. Reclamantul a formulat recurs în fața Curții Supreme de Justiție, afirmând că nu comisese crima și că, prin urmare, probele au fost greșit interpretate de instanțe.

2. Evoluția stării de sănătate a reclamantului în timpul procedurii penale

11. Reclamantul a fost trimis la spitalul penitenciar în perioadele 4 august-5 octombrie 1995, 4 aprilie-25 aprilie 1996 și, din nou, între 8 și 22 august 1996. Acolo el a fost supus mai multor intervenții chirurgicale. În anul 1996, a fost diagnosticat cu tumoare perianală, dar a refuzat o nouă operație.

Din cauza unei probleme severe la ochi, doctorii care l-au examinat pe reclamant au recomandat eliberarea lui.

12. În timpul procesului în fața Curții Supreme de Justiție, sănătatea reclamantului s-a deteriorat în mod constant. Prin urmare, el a lipsit de la aproape toate ședințele de judecată ținute în cauză, însă afirmă că ar fi solicitat în mod repetat suspendarea procesului din cauza bolii sale.

13. Din încheierile de ședință reiese că reclamantul a fost reprezentat fie de un avocat din oficiu, fie de un avocat ales, la majoritatea ședințelor de judecată.

14. La data de 17 februarie 1997, după ce l-au examinat pe reclamant și au consemnat, în mod special, că acesta a pierdut 20 kg în 6 luni, doctorii de la penitenciar au recomandat ca reclamantul să fie supus unei expertize de către Institutul de Medicină Legală. La data de 10 martie 1997, aceiași doctori au recomandat eliberarea reclamantului.

15. Acesta a fost internat din nou în perioada 8 ianuarie-30 mai 1997. În luna martie 2007, a fost transferat sub escortă la Spitalul Public Bagdasar din București, unde a suferit o colostomie. El susține că a fost legat cu cătușe de pat.

16. La data de 23 aprilie 1997, doctorii au recomandat punerea lui în libertate din cauza stării grave de sănătate.

17. La data de 15 mai 1997, Institutul de Medicină Legală a concluzionat că reclamantul a trebuit să urmeze un tratament de 3 luni, care l-a împiedicat să participe la proces.

3. Suspendarea procesului

18. La data de 27 mai 1997, Curtea Supremă de Justiție a suspendat procesul din cauza stării de sănătate a reclamantului, astfel cum a fost prezentată de raportul Institutului de Medicină Legală, adus ca probă în proces. De asemenea, ea a dispus punerea în libertate a reclamantului, care a avut loc la data de 30 mai 1997.

19. Curtea Supremă de Justiție a solicitat periodic raportul de expertiză asupra stării de sănătate a reclamantului, pentru a vedea dacă motivele de suspendare a procesului mai persistau.

20. După eliberare, reclamantul a continuat să fie tratat pentru afecțiunea sa. La data de 15 ianuarie 1998, Institutul de Medicină Legală a certificat faptul că era necesar încă un tratament de 6 luni și că, în acest timp, reclamantul nu putea participa la proces.

21. La data de 10 martie 1999, instanța a ținut o ședință de judecată și a constatat că raportul medical nu fusese trimis încă. A stabilit următorul termen pentru data de 2 iunie 1999.²² La data de 12 martie 1999, Institutul de Medicină Legală a informat Curtea Supremă de Justiție că reclamantul este capabil să participe la proces.

23. La data de 2 iunie 1999, instanța a luat notă de raportul medical, însă a observat câteva vicii de formă și l-a restituit Institutului de Medicină Legală. A stabilit următorul termen pentru data de 13 octombrie 1999.

4. Trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de fond

24. La data de 13 octombrie 1999, în prezența avocatului ales al reclamantului, Curtea Supremă de Justiție a constatat că nici procurorul, nici instanțele inferioare nu dispuseseră evaluarea psihiatrică a reclamantului, impusă de lege pentru orice persoană urmărită pentru infracțiunea de omor deosebit de grav.

25. Prin urmare, în decizia rămasă definitivă din 25 octombrie 1999, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârile anterioare pronunțate în cauză și a trimis cauza spre rejudecare la Tribunalul Județean Giurgiu, dispunând evaluarea psihiatrică a reclamantului.

5. Reexaminarea cauzei

26. La data de 10 martie 2000, dosarul a fost trimis la Tribunalul Județean Giurgiu, care a ținut prima ședință la data de 10 aprilie 2000, apoi alte câteva, reclamantul fiind absent din cauza problemelor sale de sănătate. Cu toate acestea, el a fost reprezentat în proces în principal de către D.U., un avocat ales de el.

27. Probele aflate la dosar arătau că la data de 31 mai 2000 el a fost externat din spital.

28. La data de 20 noiembrie 2000, Tribunalul Județean Giurgiu a trimis cauza înapoi la procuror pentru a dispune expertiza psihiatrică.

29. Apelul procurorului împotriva acestei sentințe a fost admis de Curtea de Apel București prin Decizia rămasă definitivă din data de 1 martie 2001, care prevedea ca Tribunalul Județean Giurgiu să dispună chiar el expertizarea reclamantului, conform Deciziei Curții Supreme de Justiție din 25 octombrie 1999.

30. La data de 23 aprilie 2001, cauza a fost repusă pe rolul Tribunalului Județean Giurgiu.

31. În fața Tribunalului Județean Giurgiu au avut loc circa 20 de ședințe de judecată, cauza fiind amânată în mod repetat din cauza lipsei rapoartelor de expertiză sau din cauza citării incorecte a părților. Se pare că reclamantul nu s-a prezentat la niciuna dintre aceste ședințe, însă a fost reprezentat la cele mai multe dintre ele de către D.U., apărătorul său ales.

32. La data de 15 iunie 2001, reclamantul a fost internat pentru o altă operație. 33. La data de 14 septembrie 2001, Institutul de Medicină Legală a apreciat că reclamantul a necesitat un tratament medical de 4 luni, ce nu ar fi putut fi administrat în închisoare. Cu toate acestea, la data de 29 octombrie 2001, la cererea Tribunalului Județean Giurgiu, el a constatat că reclamantul era capabil să participe la proces.

34. La data de 5 noiembrie 2001, reclamantul s-a prezentat în fața comisiei medicale pentru examinarea sa psihiatrică.

35. La data de 27 martie 2002, raportul de expertiză psihiatrică a fost prezentat ca probă în proces. Acesta confirma faptul că, din punct de vedere mintal, reclamantul avusese discernământ la data uciderii victimei. Tribunalul Județean Giurgiu a ascultat concluziile

formulate de avocatul reclamantului și de procuror la data de 20 mai 2002 și a pronunțat sentința la data de 10 iunie 2002. Din cauza absențelor repetate ale reclamantului, datorate stării sale de sănătate, Tribunalul Județean Giurgiu nu l-a putut audia personal.³⁶ Instanța a reexaminat probele aflate la dosar și și-a întemeiat hotărârea pe coroborarea depozițiilor martorilor administrate de anchetatori și de instanțe cu rapoartele de expertiză referitoare la decesul victimei și cu comportamentul reclamantului față de concubina sa, față de fostele sale soții (martore în proces) și din timpul urmăririi penale și al procesului în fața instanței - inclusiv pe evaluarea răspunsurilor pe care le-a dat în timpul unui test cu poligraful pe care a fost de acord să-l dea la data de 12 iunie 1993 și în cadrul căruia nu a fost asistat de avocat -, precum și pe evaluarea psihiatrică a reclamantului. Tribunalul Județean Giurgiu l-a găsit vinovat de săvârșirea infracțiunii de omor deosebit de grav și l-a condamnat la 20 de ani de închisoare.

37. Reclamantul, prin avocat, a formulat apel împotriva acestei sentințe, contestând interpretarea de fapt și de drept făcută de Tribunalul Județean Giurgiu. El și-a susținut nevinovăția și, în subsidiar, a solicitat instanței să îi reducă pedeapsa. Apelul i-a fost respins ca tardiv prin Decizia din 13 noiembrie 2002 a Curții de Apel București.

38. Cu toate acestea, la data de 28 februarie 2003, Curtea Supremă de Justiție, la cererea reclamantului, a casat decizia și a trimis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel București pentru o reanalizare a apelului. Ea a considerat că reclamantul respectase termenul legal de introducere a apelului.

39. Reclamantul nu s-a prezentat la niciuna dintre cele 4 ședințe de judecată în fața Curții de Apel București. I.C., reprezentantul său ales, s-a prezentat la una dintre aceste ședințe. Instanța a observat că atât reclamantul, cât și avocatul său au susținut că starea lor de sănătate nu le-a permis să se prezinte la ședințele de judecată. Totuși, Curtea de Apel București a constatat că reclamantul nu era internat în spital la momentul respectiv și că avocatul său nu și-a asigurat substituirea, deși instanța i-a solicitat acest lucru, conform legii.⁴⁰ La data de 29 mai 2003, Curtea de Apel București a desemnat din oficiu un reprezentant pentru reclamant. În aceeași zi, ea a analizat și a respins apelul, reclamantul nefiind prezent la ședința de judecată. Ea a constatat că probele confirmau vinovăția reclamantului și că, în circumstanțele speței, pedeapsa aplicată de Tribunalul Județean Giurgiu era justificată. Avocatul desemnat din oficiu a pledat pentru nevinovăția reclamantului și, în subsidiar, a solicitat instanței să reducă pedeapsa aplicată.

41. Reclamantul a formulat recurs împotriva acestei decizii la Curtea Supremă de Justiție, contestând, la fel ca mai înainte, interpretarea de fapt și de drept a instanțelor inferioare. Reclamantul nu s-a prezentat la niciunul dintre cele 3 termene de judecată acordate pe fondul cauzei. La primul termen s-a prezentat asistentul său personal (vezi paragraful 42 de mai jos), care a informat Curtea despre starea precară de sănătate a reclamantului și a solicitat o amânare pentru a-i permite reclamantului să numească un reprezentant. Instanța a amânat procesul și a numit un avocat pentru reclamant. Înainte de următorul termen, I.C., apărătorul reclamantului care îl reprezentase în apelul de mai sus, a făcut o cerere scrisă pentru o altă amânare, pe motiv că nu a avut timp să studieze întregul dosar. În prezența avocatului din

oficiu și a procurorului, instanța a admis cererea. Cu toate acestea, I.C. nu s-a prezentat la ultimul termen din data de 12 februarie 2004. Avocatul din oficiu a participat în numele reclamantului. Prin decizia rămasă definitivă din aceeași zi, după reevaluarea probelor aflate la dosar, Curtea Supremă de Justiție a confirmat sentința.

B. Detenția reclamantului

42. La data de 28 august 2003, reclamantul a fost examinat de o comisie de doctori de la Comisia pentru Protecția Persoanelor cu Handicap. Ei au stabilit că starea sa de sănătate era caracterizată printr-o deficiență funcțională severă care îi dădea dreptul la un asistent personal.

1. Expertiza reclamantului în vederea amânării sau întreruperii executării pedepsei

43. La data de 19 februarie 2004, reclamantul a depus o cerere pentru amânarea executării sentinței din motive medicale. Mai târziu, el a reformulat-o, solicitând întreruperea executării sentinței.

44. La data de 1 martie 2004, reclamantul a fost deferit Institutului de Medicină Legală în vederea exprimării unei opinii asupra chestiunii dacă era sau nu capabil să execute pedeapsa.

45. Doctorii de la Institutul de Medicină Legală l-au reexaminat pe reclamant și au constatat că stadiul bolii sale permitea continuarea detenției sale și că tratamentul său medical putea fi continuat în spitalele penitenciare:

„Patologia ... este severă, cu evoluție imprevizibilă, posibil către o prognoză fatală ce ar putea avea loc indiferent dacă [reclamantul] se află în închisoare sau este eliberat.”

Doctorii au trimis raportul la data de 30 septembrie 2004.

46. Pe baza acestei probe, cererea de întrerupere a reclamantului a fost respinsă la data de 18 octombrie 2004 de către Tribunalul Județean Giurgiu. Decizia a fost confirmată de Curtea de Apel București la data de 22 noiembrie 2004. Reclamantul nu a formulat recurs și, astfel, această decizie a rămas definitivă.

47. La data de 24 octombrie 2006, Institutul de Medicină Legală a declanșat o nouă expertiză a reclamantului pentru a evalua posibilitatea de a întrerupe executarea pedepsei. Totuși, la data de 30 august 2006, reclamantul a refuzat să continue această examinare, deoarece a considerat că nu-i va aduce niciun beneficiu.

2. Îngrijirile medicale și condițiile din închisoare

48. La data de 10 martie 2004, reclamantul a fost încarcerat pentru a executa restul pedepsei. El susține că a fost pus într-o celulă cu 30 de paturi dispuse pe 3 niveluri, prevăzute cu saltele foarte deteriorate, cu 2 deținuți în fiecare pat, două toalete și niciun duș sau apă caldă în cameră. Din cauza stării sale de sănătate (deoarece avea un anus artificial, îi era

imposibil să își controleze intestinele), el a cerut să fie transferat într-o celulă cu un singur pat, însă această cerere a fost respinsă pe motiv că în penitenciarul respectiv nu existau astfel de celule, cu excepția celulelor de izolare.

49. Conform afirmațiilor reclamantului, el a solicitat în mod repetat să fie examinat de un doctor, însă fără niciun rezultat. El susține că medicamentele pentru tratamentul său nu i-au fost oferite de autorități din lipsă de fonduri și că familia sa a fost nevoită să i le trimită.

50. Guvernul a transmis fișa medicală a reclamantului împreună cu o adresă de la Administrația Penitenciarelor din data de 26 septembrie 2006, ce prezenta detaliat îngrijirile medicale pe care reclamantul le-a primit în închisoare.

51. Se pare că, în perioada 10-22 martie 2004, el a fost internat la Spitalul Penitenciar Jilava, unde a fost examinat de doctorii penitenciarului. El a fost supus unor teste de laborator și unei evaluări oncologice în spitale publice.

52. Ulterior, a fost examinat periodic de doctorii penitenciarului și adesea a fost trimis la specialiști pentru control.

53. În perioada 8 mai-22 iulie 2004, reclamantul a fost internat din nou la Spitalul Penitenciar Jilava. Au fost efectuate analize de laborator și a fost trimis și la spitalul public pentru mai multe examene amănunțite.

54. A fost internat din nou la Spitalul Penitenciar Jilava în perioada 8-28 august 2004. La data de 18 august 2004, doctorii au efectuat o scanare abdominală cu ultrasunete și au recomandat controale periodice la 3 luni.

55. La data de 6 august 2004, reclamantul a primit de la familia sa 30 de tuburi de Pentoxifilin.

56. Supravegherea sa medicală a continuat pe toată durata anilor 2004, 2005 și 2006. A fost supus unor verificări oftalmologice, a fost văzut de doctori specialiști cel puțin o dată la două luni și a primit în fiecare lună medicamentele prescrise prin intermediul farmaciilor penitenciare.

57. La data de 28 iunie 2005, reclamantul a informat autoritățile că refuză să fie examinat în Spitalul Penitenciar Jilava, având în vedere plângerea sa penală de rele tratamente făcută împotriva doctorilor de la penitenciar (vezi paragrafele 61 și 62 de mai jos).

58. A fost internat din nou la Spitalul Penitenciar Jilava în perioada 23-31 august 2006. 59. Se pare că reclamantul a primit medicamente de la farmaciile penitenciare conform prescripțiilor doctorilor care l-au examinat.

60. Între perioadele de internare, reclamantul a fost deținut în penitenciarele Rahova și Giurgiu.

3. Plângerile referitoare la condițiile din închisoare și îngrijirile medicale

61. La data de 4 iunie 2004, reclamantul a depus o plângere penală împotriva doctorilor de la penitenciar care l-au operat în perioada detenției. El i-a acuzat de vătămare intenționată și incompetență profesională în timpul intervenției chirurgicale. La data de 1 aprilie 2005, Parchetul Militar București a respins plângerea ca tardivă. Reclamantul a făcut plângere împotriva acestei decizii. În adresa sa către Parchet, el a invocat faptul că a fost „transportat și ținut în Spitalul Bagdasar - Arseni sub escortă“. Plângerea penală a fost reexaminată și respinsă din nou, la data de 28 iulie 2005, de procurorul de la Parchetul Militar București. Prin Decizia din 18 aprilie 2006, Tribunalul Militar București a confirmat decizia procurorului, cu motivarea că acuzația împotriva doctorilor de la penitenciar era neîntemeiată și că, în orice caz, din cauza timpului trecut de la operații și până la depunerea plângerii penale, răspunderea pentru oricare dintre infracțiunile din plângere se prescrisese.

62. La data de 3 august 2005, reclamantul a depus o plângere la Tribunalul București în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate. El a considerat că dreptul său la informare, la protecția sănătății sale și la un mediu sănătos i-a fost încălcat în închisoare. Mai mult, el a afirmat că, în închisoare, condițiile de detenție au ajuns la nivel de tortură. Prin urmare, el a argumentat că, în ciuda stării sale grave de sănătate, autoritățile închisorii au refuzat să-l pună într-o celulă singur. De asemenea, el susține că nu a avut acces la fișele sale medicale și la dosarul penal.

63. Prin Decizia din 17 octombrie 2005, judecătoria i-a respins acțiunea. Acesta a considerat că lipsa de calitate a îngrijirilor medicale nu intra sub incidența ordonanței invocate; reclamantul ar fi trebuit să introducă o acțiune în răspundere civilă împotriva doctorilor. În orice caz, probele au arătat că reclamantul a primit îngrijiri medicale adecvate, a fost văzut și examinat de diferiți doctori, i s-au oferit îngrijirile posttratament ce îi fuseseră prescrise.

64. Instanța a respins ca neîntemeiată afirmația reclamantului privind lipsa de acces la fișa sa medicală. Ea a observat că fișa respectivă fusese adusă ca probă la proces, atât reclamantul, cât și reprezentantul său având astfel acces la ea.

65. În cele din urmă, judecătoria a reamintit că ordonanța de urgență nu a impus o obligație pentru autoritățile închisorii de a asigura accesul reclamantului la dosarul său penal. Ea a reamintit că reclamantul avea dreptul să desemneze un reprezentant pentru a-l studia.

66. Apelul reclamantului a fost, de asemenea, respins de Tribunalul București, prin Decizia definitivă din 5 decembrie 2005. Tribunalul a observat că penitenciarul a refuzat să îl mute pe reclamant într-o celulă individuală pe motiv că va fi transferat în curând într-o secție nouă, într-o cameră ce va fi mai potrivită pentru necesitățile sale medicale. Se pare că instanța a apreciat că afirmațiile reclamantului referitoare la influența negativă asupra sănătății sale a condițiilor de detenție erau neîntemeiate. De asemenea, instanța a reamintit că era datoria autorităților închisorii să îi asigure un asistent personal.

67. Prin Adresa din 16 decembrie 2005, Comisia pentru Protecția Persoanelor cu Handicap l-a informat pe reclamant că, atât timp cât se afla în închisoare, el nu avea dreptul la

nicio alocație specială pentru nevoile sale personale sau pentru angajarea unui asistent personal, deoarece era obligația penitenciarului să îi asigure îngrijiri.

68. Actualmente, reclamantul se află încă în închisoare. Se pare că nu a fost transferat într-o celulă individuală.

II. Dreptul intern pertinent

69. Prevederea relevantă din Codul de procedură penală reglementând evaluarea psihiatrică a unei persoane acuzate de o infracțiune este următoarea:

Articolul 117

Expertiza obligatorie

„Efectuarea unei expertize psihiatrice este obligatorie în cazul infracțiunii de omor deosebit de grav...”

70. Codul de procedură penală prevede că viciile de formă din procedură, cum ar fi neaudierea în persoană a acuzatului de către instanțe, constituie o încălcare a drepturilor de apărare, ceea ce va duce la nulitatea hotărârii pronunțate. Prevederile relevante din dreptul și practica interne sunt descrise detaliat în *Cauza Ilișescu și Chiforec împotriva României* (nr. 77.364/01, §§ 18-19, 1 decembrie 2005).

71. Partea relevantă din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat este următoarea:

Articolul 38

„Avocatul este dator să studieze temeinic cauzele..., să se prezinte la fiecare termen...”

72. Partea relevantă din statutul profesiei de avocat este următoarea:

Articolul 221

„(2) În cazul în care avocatul este împiedicat să îndeplinească serviciul profesional, își va asigura substituirea...”

III. Prevederile relevante ale Consiliului Europei referitoare la condițiile de detenție

73. Extras din cel de al 11-lea Raport general al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) [CPT/Inf (2001) 16]:

„ 29. În anumite țări vizitate de CPT, mai ales în Europa Centrală și de Est, cazarea deținuților se face deseori în dormitoare de mare capacitate care conțin toate sau cele mai multe dintre facilitățile utilizate zilnic de prizonieri, cum ar fi: spațiul de dormit, spațiul de zi și utilitățile sanitare. CPT obiectează în privința principiului pe care se bazează aceste modalități de locuire în închisorile închise, iar aceste obiecții sunt și mai puternice atunci când, așa cum este cazul în mod frecvent, în dormitoarele respective sunt ținuți deținuți în

spații extrem de înghesuite și insalubre. Fără îndoială că diferiți factori, inclusiv cei de ordin cultural, fac să fie de preferat, în anumite țări, locurile de detenție colective în locul celulelor individuale. Totuși, sunt puține lucruri de spus în favoarea și multe de spus în defavoarea sistemului în care zeci de deținuți locuiesc și dorm împreună în același dormitor.”

74. Standardele CPT (Secțiuni „fundamentale“ ale rapoartelor generale anuale ale CPT):

„50. CPT ar dori să adauge că este deosebit de preocupat atunci când constată o combinație între suprapopulare, activități cu regim precar și acces neadecvat la utilități sanitare în aceeași instituție. Efectul cumulat al acestor condiții se poate dovedi a fi extrem de dăunător prizonierilor...”

[Prizonierii incapabili să continue detenția]

70. Exemple tipice de astfel de prizonieri sunt cei supuși unor prognoze fatale pe termen scurt, care suferă de o boală gravă ce nu poate fi tratată cum se cuvine în condițiile închisorii, care au un handicap major sau sunt înaintați în vârstă. Continuarea detenției acestor persoane într-un mediu de închisoare poate crea o situație intolerabilă. În cazuri de acest gen, doctorul închisorii are datoria să întocmească un raport pentru autoritatea responsabilă, în vederea efectuării unor alte aranjamente mai adecvate.”

75. CPT a vizitat România în anii 1995, 1999, 2001, 2002, 2003, 2004 și 2006. Toate rapoartele sale de vizită, mai puțin ultimul, au fost făcute publice. Suprapopularea închisorilor și lipsa de utilități sanitare rezonabile au fost probleme ridicate în mod constant de CPT.

76. Recomandarea nr. R(98)7 cu privire la aspectele etice și organizatorice ale ocrotirii sănătății în penitenciare prevede următoarele:

„C. Persoanele incapabile să continue detenția: handicap fizic major, vârstă înaintată, prognoză fatală pe termen scurt

50. Prizonierii cu handicapuri fizice majore și cei înaintați în vârstă ar trebui găzduiți astfel încât să le permită o viață cât se poate de normală și nu ar trebui separați de restul populației închisorii. Modificările de structură ar trebui făcute în așa fel încât să sprijine deplasarea persoanelor în scaun cu roțile și a handicapaților în condiții similare cu cele din mediul exterior.

51. Decizia privind momentul în care pacienții supuși unei prognoze fatale pe termen scurt ar trebui să fie transferați la unități spitalicești externe ar trebui luată din considerente medicale. În așteptarea acestui transfer, acești pacienți ar trebui să primească asistență medicală optimă în ultima fază a bolii lor în cadrul centrului medical al închisorii. În astfel de cazuri, trebuie oferite îngrijiri periodice într-un ospiciu extern. Ar trebui analizată posibilitatea de grațiere din motive medicale sau de eliberare anticipată.”

ÎN DREPT

I. Asupra pretinsei încălcări a art. 3 din Convenție

77. Reclamantul considera că [în cauză] condițiile sale de detenție și lipsa de tratament medical adecvat pentru boala sa au constituit o încălcare a art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Asupra admisibilității

78. Guvernul a prezentat comentarii în detaliu asupra detenției reclamantului dinainte de proces și asupra condițiilor de eliberare a sa la data de 30 mai 1997, inclusiv asupra așazisei utilizări a cătușelor pentru a-l imobiliza pe reclamant de patul său la Spitalul Bagdasar-Arseni. În măsura în care plângerea este înțeleasă ca făcând referire la aceste aspecte, Curtea reamintește că cererea de față a fost depusă abia la data de 25 mai 2004, adică după mai mult de 6 luni de la sfârșitul detenției preventive.

79. În ceea ce privește presupusa utilizare a cătușelor, reclamantul nu a făcut nici măcar în substanță o astfel de plângere la autoritățile locale. Simplul fapt că a menționat în plângerea sa penală împotriva doctorilor care l-au tratat în perioada 1995-1996 că fusese „transportat sub escortă” la spitalul public nu îi dă ocazia Curții să considere că reclamantul a permis autorităților române să soluționeze problema. Dacă s-ar fi argumentat că nu a avut la dispoziție nicio cale efectivă de plângere, regula celor 6 luni, pe care reclamantul nu a respectat-o, s-ar fi aplicat din nou [vezi, *mutatis mutandis*, *Cauza Rosengren* împotriva României (dec. parțială), nr. 70.786/01, 27 aprilie 2004].

80. Rezultă că această parte a plângerii trebuie respinsă în conformitate cu art. 35 §§ 1 și 4 din Convenție.

81. Cu toate acestea, în măsura în care plângerea se referă la condițiile de încarcerare a sa începând cu luna martie 2004, Curtea observă că aceste afirmații nu sunt vădit neîntemeiate în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, observă că acest capăt de cerere nu este afectat de niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, acesta trebuie declarat admisibil.

B. Asupra fondului

82. Guvernul susține că reclamantul nu a dovedit „dincolo de orice îndoială rezonabilă” așa-zisa supunere a sa la rele tratamente. El a reamintit că reclamantul a fost examinat periodic de specialiști și a primit tratamentul adecvat astfel cum a fost prescris de doctori. Faptul că a trebuit din când în când să primească medicamente de la familia sa nu a constituit o maltratare. El a făcut trimitere la cauze precum *Cara-Damiani împotriva Italiei* [(dec.), nr. 35.995/97, 28 martie 2000] și *I.T. împotriva României* [(dec.), nr. 40.155/02, 24 noiembrie 2005].

83. Reclamantul a replicat că starea sa de sănătate, și anume incapacitatea sa de a-și controla intestinele, a produs un mediu foarte ostil în celulă, expunându-l încontinuu la batjocură din partea colegilor deținuți și culminând cu excluderea sa de la orice activitate socială. El a reamintit că, deși avea dreptul la condiții speciale și chiar la un asistent personal

(vezi paragraful 42 de mai sus), el continua să împartă celula cu mai mulți deținuți și nu și-a putut asigura un standard minim de igienă din cauza lipsei de apă caldă curentă sau a dușurilor. Mai mult, reclamantul susține că nimeni nu s-a oferit să-l ajute să ajungă de la celula sa la utilitățile sanitare din penitenciar.

84. Curtea reamintește că, deși art. 3 din Convenție nu poate fi interpretat ca unul care prevede o obligație de a elibera deținuții pe motive medicale, el impune totuși o obligație pentru stat de a proteja confortul fizic al persoanelor lipsite de libertate, de exemplu oferindu-le asistența medicală necesară. Curtea a mai pus accent și pe dreptul tuturor prizonierilor la condiții de detenție compatibile cu demnitatea umană, astfel încât să garanteze că modalitatea și metoda de executare a măsurilor impuse nu-i supun la suferință sau privațiune de o intensitate dincolo de nivelul inevitabil de suferință inerent detenției; în plus, pe lângă sănătatea prizonierilor, confortul lor trebuie asigurat în mod adecvat, avându-se în vedere cerințele practice de detenție (vezi cauzele *Kudła împotriva Poloniei* [MC], nr. 30.210/96, § 94, CEDO 2000-XI, și *Mouisel împotriva Franței*, nr. 67.263/01, § 40, CEDO 2002-IX).

85. Revenind la faptele cauzei de față, Curtea consideră că această plângere are două ramuri: îngrijirile medicale primite în închisoare și condițiile de detenție. Curtea le va analiza separat.

1. Îngrijirile medicale primite în închisoare

86. Probele supuse atenției Curții arată că reclamantul a fost examinat regulat de doctorii de la penitenciar și a fost trimis la spitale publice pentru examinări detaliate atunci când s-a considerat necesar. Dimpotrivă, pretențiile reclamantului par nefondate în lumina fișei sale medicale, adusă ca probă în cauză de către Guvern și necontestată de reclamant.

87. Este adevărat că familia reclamantului i-a furnizat medicamente. Totuși, Curtea observă că s-a raportat că acest lucru a avut loc o singură dată, pe 6 august 2004, iar fișa medicală a reclamantului conține prescripțiile doctorilor în timpul detenției sale, ceea ce dovedește că autoritățile penitenciare au răspuns în general în mod adecvat necesităților sale de tratament medical.

88. Curtea nu poate specula asupra evoluției sănătății reclamantului în cazul în care aceste medicamente nu ar fi fost furnizate de familia sa. Totuși, trebuie observat că starea de sănătate generală a reclamantului nu pare să se fi deteriorat în închisoare din cauza lipsei de tratament medical.

89. În cele din urmă, Curtea reamintește că, în ceea ce privește întrebarea dacă o persoană grav bolnavă ar trebui să rămână lipsită de libertate, ea nu poate înlocui evaluarea situației de către instanțele locale cu propria sa evaluare, în special atunci când autoritățile locale și-au îndeplinit în general obligația de a proteja integritatea fizică a reclamantului, în particular prin furnizarea de îngrijiri medicale adecvate (ibid.). 90. În cauza de față, instanțele au refuzat să întrerupă executarea pedepsei pe baza concluziilor raportului medical din 2004, potrivit căruia reclamantul era capabil să suporte detenția. În anul 2006, reclamantul a pus capăt celei de-a doua examinări medicale al cărei scop era să evalueze posibilitatea eliberării

sale din detenție. Totuși, acest dosar nu cuprinde nicio dovadă că cererea de eliberare din închisoare pe motive medicale, depusă la instanțe, ar fi rămas inefficientă. 91. Prin urmare, având în vedere exclusiv îngrijirile medicale primite în închisoare, reclamantul nu a dovedit „dincolo de orice îndoială rezonabilă” că suferința sa a atins nivelul minim de gravitate pentru a intra sub incidența art. 3 [vezi Cauza *Kudła*, § 91 și I.T. (dec.)], ambele menționate mai sus, și paragraful 95 din prezenta hotărâre, de mai jos).

2. Facilitățile adecvate în închisoare

92. Curtea consideră că, în ceea ce privește condițiile asigurate reclamantului în închisoare, apare o problemă separată, ținându-se cont de necesitățile sale medicale. Afirmațiile reclamantului privind lipsa oricărui ajutor organizat din partea autorităților închisorii nu sunt contestate în niciun fel de Guvern. Mai mult, se pare că reclamantul nu a beneficiat în închisoare de un asistent personal, impus de starea sa de sănătate precară, fiind obligat să se bazeze pe colegii deținuți pentru cele mai elementare necesități sanitare. 93. Este adevărat că, în astfel de cazuri, Curtea impune ca ingerința să fie dovedită „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, având în vedere că o astfel de dovadă ar putea rezulta din coexistența unor deducții suficient de puternice, clare și concordante sau din prezumții de fapt incontestabile similare (vezi Cauza *Irlanda împotriva Regatului Unit*, Hotărârea din 18 ianuarie 1978, seria A nr. 25, p. 64-65, § 161).

94. În cazul de față, Curtea nu poate decât să observe că Guvernul, care a furnizat informații foarte detaliate de la autoritățile penitenciare privind supravegherea medicală a reclamantului, nu a putut prezenta nicio informație referitoare la facilitățile oferite reclamantului în detenție, inclusiv la problema unui asistent personal. Acest lucru îi permite Curții să constate că reclamantului nu i-au fost oferite astfel de facilități. Astfel, Curtea reamintește că starea de sănătate a reclamantului este gravă, că necesitățile sale medicale elementare sunt greu de asigurat și că are deficiențe funcționale severe. Deși autoritățile sunt conștiente de aceste lucruri, el continuă să fie deținut într-un penitenciar obișnuit, împarte celula cu alte persoane, nu are duș sau apă caldă la dispoziție și nu este asistat în mod regulat pentru necesitățile sale. Starea sa precară de sănătate a dus la separare socială de restul populației din închisoare.

95. Mai mult, descrierea făcută de reclamant privind facilitățile închisorii, atât în adresele sale inițiale trimise Curții, cât și în observațiile sale ulterioare, în special suprapopularea, obligarea de a împărți patul cu alte persoane, saltelele deteriorate și utilitățile sanitare neadecvate nu sunt contestate de Guvern și sunt confirmate de rapoartele CPT asupra României. Condițiile nu satisfac standardele europene stabilite de CPT (vezi paragrafele 73-75 de mai sus). Prin urmare, astfel cum scoate în evidență CPT, efectul cumulat al suprapopulării în dormitoare de mare capacitate (și uneori chiar insalubre), regimul sărac al activităților și accesul neadecvat la utilitățile sanitare se pot dovedi a fi în detrimentul prizonierilor (vezi și, *mutatis mutandis*, Cauza *Kalashnikov împotriva Rusiei*, nr. 47.095/99, § 97, CEDO 2002-VI, și *Kehayov împotriva Bulgariei*, nr. 41.035/98, § 66, 18 ianuarie 2005).

96. În acest context, Curtea mai reamintește și că nu exclude faptul că în situații deosebit de grave ar putea fi luate măsuri umanitare (vezi, *mutatis mutandis*, *Farbtuhs împotriva Letoniei*, nr. 4.672/02, § 52, 2 decembrie 2004).

97. Considerentele de mai sus sunt suficiente pentru a-i permite Curții să constate că [în cauză] condițiile din închisoare, în special suprapopularea și lipsa de acces la igienă și alte facilități adecvate stării sale de sănătate, au cauzat reclamantului suferințe care au atins pragul tratamentului inuman și degradant care intră sub incidența art. 3.

98. Prin urmare, a avut loc încălcarea art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile de detenție în care a fost ținut reclamantul.

II. Asupra pretensei încălcări a art. 6 § 1 din Convenție

A. Dreptul la un proces echitabil

99. Reclamantul s-a plâns, în temeiul art. 6 § 1 din Convenție, că nu a avut parte de un proces echitabil în fața instanțelor interne. În mod special, el susține că martorii au fost influențați de acuzare, că instanțele au judecat cauza în lipsa sa și că nu a fost reprezentat întotdeauna de un avocat pe parcursul procesului și, în special, în timpul efectuării testului cu poligraful (vezi paragraful 36 de mai sus).

100. Partea relevantă a art. 6 prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

101. Guvernul susține că hotărârile luate de instanțe în lipsa reclamantului nu au fost decisive pentru soarta reclamantului. Spre deosebire de *Cauza Ilișescu și Chiforec*, menționată mai sus, în care Curtea a constatat o încălcare a art. 6 din cauză că reclamantul nu a fost audiat de instanțele interne care l-au condamnat, în cauza de față reclamantul a fost audiat de două ori în fața instanței de fond.

102. Curtea observă încă de la început că în dosar nu există nicio dovadă care i-ar putea permite să ajungă la o concluzie în ceea ce privește lipsa de reprezentare în timpul testului cu poligraful la care a fost supus reclamantul. Mai mult, niciuna dintre probele aflate la dosar nu indică faptul că ar fi făcut o astfel de plângere în fața instanțelor interne. Totuși, chiar presupunând că reclamantul nu a fost reprezentat și că a epuizat căile de atac interne pentru această plângere, Curtea observă că hotărârea de condamnare față de acesta nu s-a bazat exclusiv pe această probă. Prin urmare, deși regretabilă, o astfel de situație nu este, în sine, suficientă pentru a constata încălcarea art. 6. Mai mult, nu este de datoria Curții să speculeze asupra rezultatului pe care l-ar fi avut urmărirea penală dacă răspunsurile la testul cu poligraful nu ar fi fost luate în considerare de instanțele interne.

103. În ceea ce privește condamnarea reclamantului fără a fi fost audiat de instanțele interne, atunci când legea națională permite ca un proces să se desfășoare în pofida lipsei unei

persoane „acuzate de o infracțiune“, persoana respectivă ar trebui să poată obține de la o instanță care l-a audiat o nouă examinare a fondului acușării (vezi cauzele *Colozza împotriva Italiei*, Hotărârea din 12 februarie 1985, seria A nr. 89, p. 15, § 29, și *Ilișescu și Chiforec*, menționată mai sus, § 34).

104. Curtea a stabilit deja că legislația românească permite casarea unei hotărâri pronunțate fără ca acuzatul să fi fost prezent și interogat de instanțe (vezi paragraful 70 de mai sus). 105. În cazul de față, Curtea observă, alături de Guvern, că reclamantul a fost audiat, în prezența avocatului său ales, în fața instanței de fond și a instanțelor superioare care au analizat pentru prima dată fondul cauzei (vezi paragrafele 8 și 9 de mai sus). Cu toate acestea, la rejudecare, fondul cauzei a fost reanalizat de instanțe cu același nivel de competență fără a-l audia pe reclamant. Este adevărat că, spre deosebire de cauzele *Constantinescu împotriva României* (nr. 28.871/95, § 19, CEDO 2000-VIII) și *Ilișescu și Chiforec* (menționate mai sus, § 15), în care instanțele au refuzat să îi audieze pe reclamanți și/sau pe avocații acestora, deși ei se aflau în sala de judecată, în cauza de față, nici reclamantul și nici avocații săi aleși (cu câteva excepții) nu s-au prezentat la judecată.

106. Pe de altă parte, reclamantul nu a invocat, cel puțin de o manieră generală, o încălcare a dreptului de a fi audiat personal în urma exercitării căilor de atac, care au fost formulate prin reprezentantul său ales. De asemenea, el nu a furnizat niciun argument care să îi permită Curții să constate că o astfel de cale de atac nu ar fi putut fi eficientă în cazul său special (vezi Cauza *Ilișescu și Chiforec*, menționată mai sus, § 14).

107. Prin urmare, având în vedere că, potrivit art. 35 din Convenție, recursul unui reclamant trebuie să fie efectiv, adică recursul trebuie să fie disponibil și suficient pentru a permite reparația încălcărilor pretinse (vezi, *mutatis mutandis*, Cauza *Sakkopoulos împotriva Greciei*, nr. 61.828/00, § 44, 15 ianuarie 2004), rezultă că această parte a cererii trebuie respinsă conform art. 35 §§ 1 și 4 din Convenție din cauza neepuizării căilor de recurs interne.

108. În ceea ce privește reprezentarea, Curtea observă încă de la început că reclamantul nu s-a plâns de lipsa de reprezentare efectivă la calea de atac formulată în fața Curții Supreme de Justiție de către reprezentantul său în numele său.

109. Fără a ține cont de acest lucru și chiar presupunând că reclamantul a epuizat căile de recurs interne în această chestiune, Curtea consideră că această plângere este inadmisibilă din următoarele motive. 1

10. Prin urmare, ea observă, alături de Guvern, că de fiecare dată când instanțele l-au audiat pe reclamant sau pe martori, avocatul său a fost prezent. Cu toate acestea, la reexaminarea cauzei, deși avocatul reclamantului a fost prezent pe durata procesului pe fond, el nu a participat la procesul în apel. Mai mult, el nu a oferit o explicație acceptabilă nici pentru absența sa, nici pentru neasigurarea unei substituiri (vezi paragrafele 26, 39, 71 și 72 de mai sus), deși avea obligația legală să o facă. Curtea Supremă de Justiție a acordat două amânări pentru a asigura reprezentarea reclamantului de către un avocat ales, dar fără rezultat. În acest context, era rezonabil ca instanțele să numească avocați din oficiu (vezi, *a contrario*, Cauza *Imbrioscia împotriva Elveției*, Hotărârea din 24 noiembrie 1993, seria A nr. 275, § 38).

111. Pentru toate aceste motive, ea consideră că această cerere este vădit neîntemeiată și trebuie respinsă în conformitate cu art. 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

B. Durata procedurii penale

112. Reclamantul s-a plâns de faptul că durata procedurii sale penale a fost incompatibilă cu cerința de „termen rezonabil” stipulată de art. 6 § 1 din Convenție, care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

113. Perioada ce trebuie luată în considerare a început abia la data de 20 iunie 1994, când România a ratificat Convenția. Totuși, în evaluarea caracterului rezonabil al timpului care s-a scurs de la data respectivă, trebuie luat în considerare stadiul procedurii la momentul respectiv. Așadar, la data ratificării, cauza se afla pe rolul instanței de fond, procedura penală fiind deja pe rol de un an. Perioada respectivă s-a încheiat la data de 12 februarie 2004, când Curtea Supremă de Justiție a pronunțat decizia definitivă în cauză. Timpul în care procesul a fost suspendat din cauza bolii reclamantului, în perioada 27 mai 1997-2 iunie 1999, nu va fi luată în considerare. Astfel, procesul a durat 8 ani și 8 luni, din care 7 ani și 8 luni au fost după ratificarea Convenției. În tot acest timp, cauza a fost judecată de 8 instanțe cu 3 niveluri de competență.

1. Asupra admisibilității

114. Curtea observă că această cerere nu este vădit neîntemeiată în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Mai mult, observă că nu este afectată de niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie declarată admisibilă.

2. Asupra fondului

115. Guvernul susține că această cauză a fost de o complexitate deosebită din cauza infracțiunii foarte grave comise și că autoritățile au întâmpinat dificultăți în strângerea dovezilor. Natura complexă a cauzei a fost confirmată, în opinia sa, de perioada de timp foarte lungă ce a fost necesară pentru finalizarea examinării psihiatrice obligatorii a reclamantului. În opinia sa, perioada în care procesul a fost suspendat nu ar trebui luată în considerare de Curte (vezi *Cauza Lavents împotriva Letoniei*, nr. 58.442/00, § 100, 28 noiembrie 2002). În final, Guvernul susține că reclamantul și reprezentantul său au fost răspunzători pentru tergiversarea cauzei, deoarece au lipsit de la ședințele de judecată și acesta din urmă nu și-a desemnat înlocuitori, conform legii.

116. Curtea reiterează că rezonabilitatea duratei procesului trebuie evaluată ținându-se seama de circumstanțele speței și de următoarele criterii: complexitatea cazului și comportamentul reclamantului și al autorităților competente (vezi, printre multe altele, *Cauza Pélissier și Sassi împotriva Franței* [MC], nr. 25.444/94, § 67, CEDO 1999-II).

117. Curtea a constatat adesea încălcări ale art. 6 § 1 din Convenție în cauze care au ridicat probleme similare cu cea de față (vezi Cauza *Pélissier și Sassi*, menționată mai sus).

118. După ce a analizat toate elementele aflate în posesia sa, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat niciun fapt sau argument care să o determine să ajungă la o altă concluzie în cauza de față.

119. În mod special, Curtea observă că instanțelor le-au trebuit aproape 6 ani pentru a dispune evaluarea psihiatrică obligatorie a reclamantului. Ea nu acceptă argumentul Guvernului că această perioadă lungă a fost cauzată de complexitatea cazului, în măsura în care reclamantul a fost acuzat de omor deosebit de grav încă de la începutul procesului, iar obligația de examinare psihiatrică în astfel de cazuri este stipulată direct prin lege.

120. De asemenea, Curtea mai reamintește că, deoarece trimiterea cauzelor spre rejudecare este dispusă de obicei ca urmare a unor erori comise de instanțele inferioare, repetarea acestor dispoziții în cadrul unuia și aceluiași set de proceduri divulgă o deficiență serioasă a sistemului judiciar (vezi Cauza *Wierciszewska împotriva Poloniei*, nr. 41.431/98, § 46, 25 noiembrie 2003). Din cauza acestor trimiteri spre rejudecare, cauza a fost soluționată corect de instanța de fond abia la data de 10 iunie 2002, adică după 8 ani de la ratificarea Convenției, din care timp de 6 ani instanțele au fost în judecată continuă.

121. În fine, Curtea acordă o mare importanță mizei din cauza de față pentru reclamant, care a fost acuzat de omor deosebit de grav.

122. Ținând seama de jurisprudența sa în materie, Curtea consideră că, în speță, durata procesului a fost excesivă și nu a respectat cerința de „termen rezonabil”. Prin urmare, a avut loc încălcarea art. 6 § 1.

III. Alte pretinse încălcări ale Convenției

123. Reclamantul se plânge și în baza art. 8 din Convenție în legătură cu detenția sa preventivă și susține că ar fi fost împiedicat să își contacteze familia la momentul respectiv. În orice caz, Curtea observă că reclamantul a fost eliberat la data de 30 mai 1997, în timp ce prezenta cerere a fost depusă la data de 25 mai 2004. Presupunând că reclamantul nu a avut la dispoziție o cale de recurs efectivă pentru a se plânge de încălcările ce au avut loc în perioada de detenție dinainte de proces, data de începere a termenului de 6 luni stipulat de art. 35 § 1 din Convenție a fost data la care încălcarea a luat sfârșit, adică 30 mai 1997.

124. Rezultă că acest capăt de cerere a fost introdus tardiv și trebuie respins în conformitate cu art. 35 §§ 1 și 4 din Convenție.

125. În final, reclamantul consideră că modul în care autoritățile au instrumentat urmărirea penală și detenția sa a constituit o încălcare a art. 1, 7, 13 și 14 din Convenție. Cu toate acestea, Curtea consideră că niciunul dintre elementele aflate la dosarul cauzei nu indică o încălcare a articolelor de mai sus și că reclamantul nu a furnizat nicio dovadă pentru a-și susține cererea.

126. Rezultă că acest capăt de cerere este vădit neîntemeiat și trebuie respins în conformitate cu art. 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

IV. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

127. Articolul 41 din Convenție prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

128. Reclamantul a solicitat suma de 30.000 euro (EUR) cu titlu de daune materiale, și anume 10.000 EUR pentru încălcarea art. 3 și 20.000 EUR pentru încălcarea art. 6. De asemenea, el a solicitat 40.000 EUR cu titlu de daune morale, și anume 25.000 EUR pentru încălcarea art. 3 și 15.000 EUR pentru încălcarea art. 6.

129. Ulterior, el și-a revizuit poziția și a solicitat numai 30.000 EUR cu titlu de daune morale, respectiv 10.000 EUR pentru încălcarea art. 3 și 20.000 EUR pentru încălcarea art. 6.

130. Guvernul i-a solicitat Curții să constate că reclamantul și-a retras pretențiile de despăgubire pentru daune materiale și a considerat că, în lumina jurisprudenței Curții, despăgubirea solicitată pentru daune morale este exagerată.

131. Curtea observă că reclamantul și-a limitat pretențiile pentru daune morale (vezi paragraful 129 de mai sus). Mai mult, ea acceptă că reclamantul a suferit o stare de deprimare și de frustrare din cauză că autoritățile statului au continuat să îl mențină în detenție fără a-i acorda facilitățile decente adecvate în închisoare și din cauza duratei excesive a procedurii penale împotriva sa. Statuând în echitate, Curtea îi acordă reclamantului suma de 6.500 EUR cu titlu de daune morale, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit pentru această sumă.

B. Cheltuieli de judecată

132. Reclamantul a solicitat și rambursarea cheltuielilor de judecată suportate în fața Curții, fără a specifica suma și fără a trimite vreun document justificativ.

133. Guvernul susține că reclamantul nu și-a dovedit cheltuielile.

134. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil. Reprezentantul reclamantului a primit 850 EUR pentru asistență juridică de la Consiliul European. Deoarece nu s-au dovedit alte costuri, Curtea nu poate acorda nicio sumă în acest sens.

C. Dobânzi moratorii

135. Curtea consideră potrivit ca rata dobânzii moratorii să se bazeze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene, majorată cu 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

CURTEA

1. declară în unanimitate cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere referitoare la condițiile de detenție ulterioare lunii mai 2004 și durata procedurii penale și inadmisibilă în rest;

2. hotărăște în unanimitate că nu a avut loc încălcarea art. 3 din Convenție în ceea ce privește îngrijirile medicale acordate în închisoare;

3. hotărăște în unanimitate că a avut loc încălcarea art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile de detenție;

4. hotărăște cu 6 voturi la unu că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție (durata procedurii penale);

5. hotărăște cu 6 voturi la unu:

a)ca statul pârât să îi plătească reclamantului, în cel mult 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, conform art. 44 § 2 din Convenție, suma de 6.500 EUR (șase mii cinci sute euro) cu titlu de daune morale, la care se adaugă orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit;

b)ca această sumă să fie convertită în lei românești noi, la cursul de schimb valabil la data plății;

c)ca, începând de la expirarea termenului de 3 luni menționat mai sus și până la efectuarea plății, această sumă să se majoreze cu o dobândă simplă având o rată egală cu cea a facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene valabilă în această perioadă, majorată cu 3 puncte procentuale;

6. respinge în unanimitate cererea de reparație echitabilă în rest.

Întocmită în limba engleză, apoi comunicată în scris la data de 6 decembrie 2007, conform Regulii 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Boštjan M. Zupančič,

președinte

Santiago Quesada,

grefier

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și cu Regula 74 § 2 din Regulamentul Curții, opinia parțial diferită a domnului E. Myjer este anexată la prezenta hotărâre.

B.M.Z.

S.Q.

Opinie parțial diferită a judecătorului Myjer

Am votat împotriva constatării încălcării art. 6 (termen rezonabil).

Este adevărat că s-a scurs foarte mult timp de la dies a quo (20 iunie 1994, data la care România a ratificat Convenția) și *dies ad quem* (12 februarie 2004, când Curtea Supremă a pronunțat decizia definitivă în cauza de față). La prima vedere, o perioadă atât de lungă pare a fi suficientă pentru a constata că autoritățile judiciare naționale nu au dat dovadă de diligență necesară. Totuși, astfel cum pe bună dreptate Curtea a luat în considerare, în paragraful 113, timpul în care procesul a fost suspendat din cauza bolii reclamantului (mai mult de 2 ani) ar trebui scăzut din perioada respectivă. În opinia mea, au existat multe alte întârzieri ce pot fi atribuite bolii sau stării de sănătate precare a reclamantului și/sau lipsei sale de la ședințele de judecată sau faptului că avocatul său nu s-a prezentat la ședințe. Aceste întârzieri nu ar trebui reproșate Guvernului. Mai mult, cazul era complex și erau necesare multe ședințe de judecată pentru a audia martorii. Faptul că reclamantul a folosit toate posibilitățile legale pe care le avea la dispoziție pentru a ataca diferitele decizii și sentințe a contribuit, de asemenea, la prelungirea duratei totale a procedurii.

Pe scurt, faptul că o cauză a fost examinată de 8 instanțe cu 3 grade de competență diferite justifică remarca făcută de majoritate în paragraful 120, și anume că acesta denotă o deficiență serioasă a sistemului judiciar. Totuși, în circumstanțele speciale ale speței, consider că această apreciere este prea dură și injustă.

Deoarece, în opinia mea, a avut loc încălcarea art. 3 numai în ceea ce privește condițiile de detenție, în același timp am votat împotriva despăgubirii acordate cu titlu de daune morale.